

# Актуальні питання розвитку Збройних Сил України

УДК 354.61

С.І. Кропивченко<sup>1</sup>, Є.М. Ващенко<sup>1</sup>, М.І. Литвиненко<sup>2</sup>, Л.О. Петрова<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Генеральний штаб Збройних Сил України, Київ

<sup>2</sup> Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

## ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ. ЧАСТИНА 2. ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

*У статті розкриваються підходи до вирішення важливих питань, що виникають в процесі професіоналізації Збройних Сил України – запровадження нової системи комплектування та забезпечення соціальних гарантій. Також визначені заходи щодо удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил.*

*Ключові слова:* професіоналізація, Збройні Сили України, комплектування, соціальні гарантії.

### Вступ

**Постановка проблеми.** Загальна тенденція, що спостерігається в арміях багатьох розвинутих країн світу, полягає у створенні оптимальних за чисельністю, мобільних, добре озброєних, всебічно забезпечених і навчених військ (сил). Це у свою чергу висуває більш жорсткі вимоги до якісних характеристик особового складу та рівня його професіоналізації. Отже, коли мова йде про професійну армію, розуміється, що навіть стовідсоткова заміна солдатів-строковиків на контрактників не гарантує професійності особового складу в сенсі фахового рівня. Основними критеріями, які висуваються перед військовослужбовцями нової формації професіоналами, є:

по-перше, докорінні зміни у ставленні військовослужбовця до військової служби, як постійного заняття та засобу отримання прибутку;

по-друге, підвищення рівня кваліфікації та якості виконання функціональних обов'язків, що відрізняє професіонала від аматора.

Військовими професіоналами можуть називатися лише добре навчені, відповідно оснащені (озброєні), організовані спеціалісти військової справи з певними особливостями професійної мотивації, системи цінностей, корпоративної культури, характерними для цього специфічного роду діяльності, які систематично, ефективно й надійно виконують свої обов'язки

**Аналіз літератури.** Питання та підходи до професіоналізації Збройних Сил України розглядаються як в керівних документах [1 – 4], так і в наукових джерелах [5 – 7], але потребують узагальнення, виявлення певних проблем та формулювання заходів щодо їхнього розв'язання. У [8] визначені етапи професіоналізації Збройних Сил України та розкриті підходи до створення професійного сержантського корпусу. Мета даної статті – розкрити підходи до вирішення таких важливих питань, як запровадження нової системи комплектування та забезпечення соціальних гарантій, а також визначити заходи щодо удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил.

### 1. Запровадження нової системи комплектування Збройних Сил України

Відзначимо, що система комплектування зазначеною категорією військовослужбовців, яка існувала у минулі роки, передбачала громіздкий та затратний шлях підготовки і професійного становлення військовослужбовця за контрактом рядового складу, що безумовно впливало на якість виконання ними своїх функціональних обов'язків за посадою. При цьому, зазначені військовослужбовці були по суті "баластом" у підрозділах, що спричинило напруження у службових стосунках з командирами підрозділів та спонукало до розчарування у військовій службі і дострокового розриву контракту.

На виконання вимог Державної програми переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України та Концепції створення та розвитку професійного сержантського і старшинського складу Збройних Сил України, у Генеральному штабі Збройних Сил України проводиться комплекс заходів, спрямованих на впровадження нової системи комплектування військ (сил) військовослужбовцями за контрактом рядового складу, за схемою: **територіальний центр комплектування військовослужбовцями за контрактом – навчальна військова частина (центр) – військова частина.**

**З цією метою:**

**1. Перевірено та підтверджено ефективність нової системи комплектування,** коли з урахуванням результатів практичного експерименту, у трьох навчальних центрах Збройних Сил України підготовлено за ВОС та направлено для подальшого проходження військової служби до військових частин 29 військовослужбовців за контрактом.

**2. Проведено на базі Миколаївського обласного військового комісаріату методичні збори з керівним складом територіальних центрів комплектування,** на яких проведено аналіз роботи посадових осіб територіальних центрів комплектування з питань відбору на військову службу за контрактом та визначено пріоритетні завдання щодо забезпечення якісного відбору кандидатів на навчання у ході впровадження в повному обсязі нової системи комплектування.

**3. Забезпечено цілеспрямовану роботу 25 територіальних центрів комплектування військовослужбовцями за контрактом** (далі – територіальні центри комплектування), які є основною ланкою у системі комплектування, щодо їх взаємодії виключно з 14-ма навчальними центрами у питаннях відбору та направлення кандидатів для подальшого укладання контрактів та навчання. Це дає змогу значно підвищити якість відбору кандидатів, оскільки з навчальних центрів до територіальних центрів комплектування у найкоротший термін буде надходити інформація щодо зарахування кандидатів на навчання, їх спроможності в оволодінні військовою спеціальністю тощо, яка дозволить службовим особам територіальних центрів комплектування одразу корегувати організацію з вивчення (відбору) кандидатів та підвищувати його якість.

**Перереопрацьовано штати навчальних центрів відповідно до вимог, наведених у [9],** до зазначених штатів введено посади "курсант (з підготовки військовослужбовців військової служби за контрактом)" з найнижчим тарифним розрядом, на які призначаються кандидати направлені територіальними центрами комплектування.

Начальникам навчальних центрів Збройних Сил України надано можливість всебічного вивчення, зарахованих на навчання військовослужбовців за контрактом, виявлення їх професійних здібностей у період навчання та за результатами здачі іспитів прийняття рішення щодо подальшого проходження військової служби.

Виконання вищезазначених заходів дозволило розпочати у 8 навчальних центрах підготовку за новою системою комплектування **417 осіб**, відібраних територіальними центрами комплектування навчальних військових частин (центрів), з якими укладено контракти про проходження військової служби та призначено на посади курсантів.

**Таким чином за результатами впровадження нової системи комплектування буде досягнуто:**

можливість безпосереднього комплектування військових частин професійно підготовленим особовим складом та вивільнення командування військових частин від організації та проведення невласних заходів повсякденної діяльності щодо ви-

вчення, відбору та направлення на навчання кандидатів на військову службу за контрактом;

спрощення порядку оформлення і прийняття громадян на військову службу за контрактом, забезпечення керованості процесу комплектування із урахуванням реальної потреби військ (сил);

економію та ефективне використання бюджетних коштів (в умовах фінансових обмежень видатків на оборонні потреби), що виключає утримання у Збройних Силах України тривалий час (до 6 місяців) на відповідних посадах непідготовлених військовослужбовців за контрактом рядового складу та, крім того, виплату їм коштів за відрядження під час навчання (в залежності від термінів підготовки (від 1,5 до 3 місяців) економія складатиме **від 28 до 53 млн. грн.** з розрахунку на орієнтовну щорічну потребу підготовки **6500** військовослужбовців);

підвищення якісних характеристик укомплектованості військових частин особовим складом, виключення суб'єктивізму з боку службових осіб військових частин та створення механізму, який унеможливить надходження до військ військовослужбовців, які не змогли освоїти військову спеціальність а також з низькими психологічними та морально-діловими якостями, оскільки начальниками навчальних центрів такі військовослужбовці в обов'язковому порядку будуть відраховуватись з навчання і контракт з ними буде скасовано.

## **2. Забезпечення соціальних гарантій**

Створені нормативно-правові передумови та досягнуто певних успіхів на шляху забезпечення належного рівня соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей, а саме: підвищення та впорядкування грошового забезпечення, усунення дисбалансу у страховому та пенсійному забезпеченні військовослужбовців різних силових структур.

Підвищено рівень грошового забезпечення військовослужбовців за контрактом. Запроваджена практика безоплатного (за рахунок коштів бюджету Міністерства оборони) набуття контрактниками базової вищої освіти у вищих військових навчальних закладах.

Продовжується створення фонду службового житла.

Внесені зміни до порядку забезпечення військовослужбовців і членів їх сімей житлом; передбачено, що в разі відсутності службового житлового приміщення, військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і не перебувають у шлюбі, розміщуються безоплатно у спеціально пристосованих казармах, а сімейні - в сімейних гуртожитках.

Активізована робота з реклами військової служби за контрактом з наданням потенційним кандидатам усіх необхідних даних про мотиви та порядок проходження військової служби.

### 3. Заходи щодо удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил

Отже, попередні підсумки результатів переходу Збройних Сил України на комплектування за контрактом свідчать про досягнення суттєвого прогресу у створенні необхідних умов для успішного виконання Програми. За час, що минув, напрацьовано значний досвід у вирішенні широкого кола завдань. Водночас, отримано більш чітке уявлення про їх складність, а також про проблеми, що гальмують процес побудови професійних ЗС в Україні.

Разом з цим, у ході виконання заходів переходу Збройних Сил до комплектування військовослужбовцями за контрактом виникають певні проблеми, пов'язані з **недостатнім фінансуванням** Державою потреб Збройних Сил, що відповідно не дозволяє виконувати у повному обсязі завдання Державної програми розвитку та заходи Перспективного плану,

Недостатнє фінансування заходів професіоналізації Збройних Сил зумовило необхідність корегування термінів остаточного переходу Збройних Сил на професійну основу щодо їх продовження.

Тому Указом Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України Збройним Силам України через недостатній рівень боєздатності, пов'язаний з їх неналежним фінансуванням, **визначено продовжити строк переходу до комплектування військовослужбовцями за контрактом до 2015 року**. Начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України поставлено завдання по внесенню змін до Перспективного плану основних заходів щодо забезпечення переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями.

Незважаючи на обмежене ресурсне забезпечення Збройних Сил, буде продовжено виконання заходів щодо удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил, зокрема:

створення професійного сержантського корпусу;  
запровадження системи кадрового менеджменту централізованого типу;

введення в дію нової системи комплектування військовослужбовцями рядового, сержантського та старшинського складу за контрактом;

подальше впровадження та удосконалення системи відбору громадян на військову службу за контрактом;

забезпечення запобігання відтоку найбільш професійних кадрів з Збройних Сил.

### Висновки

В рамках розкриття питання професіоналізації Збройних Сил України розглянуті заходи щодо подальшого запровадження нової системи комплектування Збройних Сил України, забезпечення соціальних гарантій. Також на основі попередніх підсумків результатів переходу Збройних Сил України на комплектування за контрактом визначені головні напрями подальшого удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил.

**Перспектива подальших досліджень** – проведення аналізу розвитку професіоналізації Збройних Сил України у 2011 році та визначення найважливіших першочергових завдань у цьому напрямі на подальших етапах.

### Список літератури

1. Закон України про Збройні Сили України. Затверджений Указом Президента України від 06.12.91 № 1934-ХІІ.
2. Закон України про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Затверджений Указом Президента України від 20.12.91 № 2011-ХІІ.
3. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 роки. Затверджена Указом Президента України від 27.12.05 № 1862-25т/2005.
4. Державна програма переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом. Затверджена Указом Президента України від 17.04.08 № 348/2002.
5. Куди крокує професіоналізація Збройних Сил України: аналітична доповідь Центра Розумкова // Національна безпека і оборона. – № 5. – С. 2-48.
6. Ваганов В.Б. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти / Ваганов В.Б., О.М. Гончаренко, Е.М. Лисицин // Наука і оборона. – 2001. – № 1. – С. 9-17.
7. Воєнна безпека України на межі тисячоліть. – К.: Стилюс, 2002. – С. 108-109.
8. Кропивченко С.І. Професіоналізація Збройних Сил України. Част. 1. Етапи професіоналізації та створення професійного сержантського корпусу / С.І. Кропивченко, С.М. Ващенко, М.І. Литвиненко, Л.О. Петрова // Збірник наукових праць ХУПС. – Х.: ХУПС, 2011. – Вип. 2(28). – С. 42-45.
9. Наказ Міністра оборони України від 02.12.2008 року № 600 "Про затвердження тимчасових переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу та військовослужбовців-жінок, цивільних спеціальностей військовозобов'язаних і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців".

Надійшла до редколегії 3.08.2011

**Рецензент:** д-р техн. наук проф. Ю.В. Стасев, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

### ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ. ЧАСТЬ 2. ВНЕДРЕНИЕ НОВОЙ СИСТЕМЫ КОМПЛЕКТОВАНИЯ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ГАРАНТИЙ

С.И. Кропивченко, Е.Н. Ващенко, М.И. Литвиненко, Л.А. Петрова

В статье раскрываются подходы к решению важных вопросов, которые возникают в процессе профессионализации Вооруженных Сил Украины – внедрение новой системы комплектования и обеспечение социальных гарантий. Также определены мероприятия по усовершенствованию системы кадрового обеспечения Вооруженных Сил.

**Ключевые слова:** профессионализация, Вооруженные Силы Украины, комплектование, социальные гарантии.

**PROFESSIONALISM OF UKRAINIAN ARMED FORCES. PART 2. APPLICATION OF THE NEW SYSTEM OF COMPLETING AND PROVIDING OF SOCIAL GUARANTEES**

S.I. Kropivchenko, Ye.N. Vaschenko, M.I. Litvinenko, L.A. Petrova

*In the article, going open up near the decision of important questions which arise up in the process , the Ukrainian Armed Forces professionalism – application of the new system of completing and providing of social guarantees. Measures are also certain on the improvement of the system of the skilled providing of Armed Forces.*

**Keywords:** professionalism, the Ukrainian Armed Forces, completing, social guarantees.